

ЧИННИКИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПРАВООХОРОНЦЯ В УМОВАХ НАВЧАННЯ У ВНЗ

УДК: 159.9

Швець Д. В.

*Кандидат педагогічних наук, підполковник поліції,
перший проректор Харківського національного уні-
верситету внутрішніх справ, м. Харків (Україна)*

Анотація. У статті розглядаються чинники особистісного розвитку правоохоронця в умовах навчання у ВНЗ. Переважна більшість науковців відзначає тісний зв'язок розвитку особистості зі зміною провідного типу діяльності, яка й обумовлює основні психологічні зміни особистості. На етапі реформування відомчої освіти одним із важливих напрямів розбудови вищої школи є науково обґрунтована діяльність із професійної підготовки та виховання фахівців правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України. Основним інститутом соціалізації особистості майбутнього працівника органів внутрішніх справ стає вищий навчальний заклад МВС України.

Ключові слова: особистість, курсанти, навчання, професійне становлення, чинники особистісного розвитку.

Постановка проблеми. Більшістю дослідників процес психічного розвитку особистості розглядається як динамічний процес якісних і кількісних змін, в ході якого виникають нові психічні утворення на основі і за допомогою диференціації наявних структур (Л. С. Виготський, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, Р. Мей, В. Штерн та ін.). В юнацькому (студентському) віці відбувається подальший психічний розвиток людини, складне переструктурування психічних функцій усередині інтелекту, змінюється уся структура особистості у зв'язку із входженням у нові,

більш широкі і різноманітні соціальні спільноти (Б. Г. Ананьєв, М. Д. Дворяшина, Л. С. Грановська, В. Т. Лисовський, І. О. Зимня, І. С. Кон та ін.).

Г. Олпорт писав: «Особистість – це скоріше перехідний процес, ніж завершений продукт. Вона постійно змінюється. Саме цей процес змінювання, становлення, індивідуації являє собою особливий інтерес».

У юридичній психології окремі аспекти розвитку та змін особистості курсантів вищих навчальних закладів МВС України досліджували Л. М. Балабанова, В. І. Барко,

С. П. Бочарова, О.В. Землянська, О.В. Іванова, Н.І. Ковальчишина, О.А. Левенець, В.О. Лефтеров, П.В. Макаренко, Я.В. Мацегора, Н.Е. Мілорадова, Л.І. Мороз, А.П. Москаленко, О.О. Назаров, Н.В. Оніщенко, Г.В. Попова, О.В. Романенко, Н.П. Сергієнко, О.М. Цільмак, Г.Х. Яворська, С.І. Яковенко, Н.Ю. Ярема та ін. Переважна більшість науковців відзначає тісний зв'язок розвитку особистості зі зміною провідного типу діяльності, яка й обумовлює основні психологічні зміни особистості (Е.Ф. Зеєр, Є.О. Клімов, А.К. Маркова, В.В. Рибалка та ін.). У психологічних дослідженнях вивчалися характеристики, притаманні професійній діяльності працівника органів внутрішніх справ: жорстка регламентація діяльності працівника чинним законодавством та нормативно-правовими актами МВС України; офіцерське звання; наявність численних екстремальних та конфліктних ситуацій; надзвичайні умови праці; значні фізичні перевантаження та стреси; контакти з різними категоріями громадян (працівники міліції, потерпілі, злочинці); діяльність в умовах постійного дефіциту часу; домінування негативних емоцій; завелика кількість функцій; упереджене ставлення співробітників органів внутрішніх справ до працівника тощо (Ю.Л. Горбенко, П.В. Макаренко та ін.). Але всі названі чинники не знайшли адекватного відображення у структурі навчально-виховного процесу. Все це обумовлює постановку питання про необхідність на-

ближення результатів процесу підготовки правоохоронців до вимог сучасної професійної практики; а вивчення змін особистості, які виникають у процесі професійної підготовки майбутніх правоохоронців набуває особливої актуальності. Психологічне дослідження й вирішення цих проблем та їх відображення в педагогічному процесі вишу є необхідною умовою якісної підготовки успішно діючого працівника в системі МВС.

Мета нашої статті - дослідження особливостей особистісного розвитку курсантів в умовах навчання у вищих навчальних закладах МВС України.

На етапі реформування відомчої освіти одним із важливих напрямів розбудови вищої школи є науково обґрунтована діяльність із професійної підготовки та виховання фахівців правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України. Саме під час навчання у вищих навчальних закладах МВС України важливо забезпечити гармонійний розвиток особистості майбутніх правоохоронців і формувати в них прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Численні психологічні дослідження вказують на детермінованість розвитку особистості провідним типом діяльності (Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв, С.Д. Максименко, С.Л. Рубінштейн та ін.). Професійна діяльність, виступаючи провідним видом діяльності, детермінує психічний розвиток особистості на етапах дорослості, обумовлює розвиток і

прояв професійно значущих особистісних якостей, утворень, здібностей, потреб, інтересів тощо (О.О. Євдокімова, С.Д. Максименко, Н.В. Чепелева та ін.).

Аналіз будь-якого феномена буде неповним без відповіді на питання про його механізм, чинники, тенденцію та динаміку. У юридичній психології висвітлено окремі аспекти проблеми розвитку особистості курсантів-правоохоронців в умовах вищого навчального закладу МВС України, про те ще немає вичерпної відповіді на жодне з них.

Основним інститутом соціалізації особистості майбутнього працівника органів внутрішніх справ стає вищий навчальний заклад МВС України. Проте розвиток особистості майбутнього фахівця під час навчання у вищому навчальному закладі МВС України за одним напрямом підготовки відрізняється залежно від статусу курсанта чи студента.

Так, Ю.Л. Горбенко [2] визначив, що в умовах майже ідентичного навчально-виховного впливу становлення ціннісних орієнтацій курсантів і студентів має протилежні тенденції. Така ситуація підтверджує, що військове середовище в процесі підготовки курсантів є одним з чинників розвитку особистості.

Для курсантів характерне специфічне соціальне середовище: відсутність поблизу сім'ї, проживання в казармі, чітка регламентація життєдіяльності, одночасні відносини підкорення і керування.

Відповідно до наказів МВС України «Про затвердження Порядку проведення експерименту з підготовки фахівців для Міністерства внутрішніх справ» від 19 травня 2011 р. № 77/462/263 та «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС» від 14 лютого 2008 № 62, для курсантів можна виділити такі особливості підготовки:

- курсант – особа рядового чи молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ, яка навчається у вищому навчальному закладі МВС України;
- проходження початкової підготовки працівників органів внутрішніх справ;
- прийняття Присяги працівника органів внутрішніх справ й отримання звань;
- виконання вимог законів України, Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, статуту вищого навчального закладу, наказів командирів і начальників;
- носіння форменого одягу встановленого зразка з відзнаками відповідно до їх спеціального чи військового звання;
- розміщення в казармах (гуртожитках);
- під час навчання призначення до складу добового наряду для підтримання внутрішнього порядку, охорони особового складу, озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки, приміщень і майна вищого навчального закладу МВС України, своєчасне вжиття заходів щодо запобігання правопорушенням, виконання інших обов'язків внутрішньої слу-

жби відповідно до статутів Збройних Сил України та нормативно-правових актів МВС України.

Л. Д. Столяренко [6] виділяє деякі особливі риси кожного курсу навчання у вищому навчальному закладі.

Так, перший курс розв'язує завдання залучення недавнього абітурієнта до студентських форм колективного життя. Поведінка студентів відрізняється високим ступенем конформізму; у першокурсників відсутній диференційний підхід до своїх ролей [6, с. 648].

Другий курс – період найбільш напруженої навчальної діяльності студентів. У житті другокурсників інтенсивно включені всі форми навчання і виховання. Студенти отримують загальну підготовку, формуються їх широкі культурні запити й потреби. Процес адаптації до середовища переважно завершений [6, с. 648].

Третій курс – початок спеціалізації, зміцнення інтересу до наукової роботи як відображення подальшого розвитку й поглиблення професійних інтересів студентів. Нагальна необхідність в спеціалізації часто призводить до звуження сфери різносторонніх інтересів особистості. Із цього часу форми становлення особистості у ВНЗ основних рисах визначаються фактором спеціалізації [6, с. 648].

Нерідко на другому, третьому курсах виникає питання правильності вибору ВНЗ, професії. До кінця третього курсу остаточно

вирішується питання професійного самовизначення, причому іноді виникає рішення в подальшому не працювати за фахом [6, с. 641].

Четвертий курс – перше реальне ознайомлення зі спеціальністю під час проходження навчальної практики. Для поведінки студентів характерний інтенсивний пошук більш раціональних шляхів і форм спеціальної підготовки, відбувається переоцінка студентами багатьох цінностей життя і культури [6, с. 648].

Пошук супутника життя відіграє велику роль на III–IV курсах, що впливає на успішність, громадську діяльність студентів [6].

На особистість курсанта, крім специфіки навчання у закладі системи МВС України, впливає низка особливостей притаманних студентському віку. Студентський вік як період «складної структуризації інтелекту» сензитивний до навчальних впливів проблемного характеру, що зумовлює виникнення психічних новоутворень інтелекту. Виникнення психічних новоутворень студентського віку зумовлено у вирішальній мірі впливами середовища.

Проблема розвитку, зумовленого навчанням, завжди була і залишається у центрі психолого-педагогічних досліджень (У. Джеймс, Е. Торндайк, К. Кофка, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, Д.Б. Ельконін, А.В. Запорожець, В.В. Давидов та інші). Від її вирішення залежить методологічна спрямованість і психологічні основи усього навчально-виховного процесу. На думку

С.Л. Рубінштейна, концепція навчання та виховання, яку розробляє педагог, містить концепцію розвитку особистості студента (курсанта). Водночас будь-яка концепція розвитку особистості, яку формулює психолог, містить у собі і певну теорію навчання та виховання.

Питання про співвідношення навчання і розвитку складне і неоднозначне. Стосовно цього питання виділяють наступні позиції:

1) розвиток повністю визначається навчанням і практично не залежить від задатків та дозрівання організму;

2) розвиток зовсім не залежить від навчання і визначається задатками та дозріванням організму;

3) розвиток залежить від навчання, проте визначається і дозріванням організму [4, с. 301].

Найбільш загальною є теорія поетапного формування знань, умінь та розумових дій, яка розглядає таку побудову навчального процесу, щоб за короткий проміжок часу на основі зовнішніх, предметних дій формувалися знання та уміння [4, с. 304].

Л.Д. Столяренко розглядає студента з трьох боків: психологічного (психологічні процеси, якості та властивості), соціального (приналежність до певної соціальної групи), біологічного (тип нервової системи, ріст та інші) [6, с. 639].

Студент як особистість характеризується оптимумом розвитку інтелектуальних та

фізичних сил, творчістю, активним розвитком моральних почуттів. Помітно удосконалюються ті якості, яких не вистачало у старшокласників – рішучість, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, ініціативність, уміння володіти собою [6, с. 640]. У плані загальнопсихічного розвитку студентство є періодом інтенсивної соціалізації, розвитком вищих психічних функцій, усієї інтелектуальної системи.

Психологічну характеристику студента як суб'єкта навчальної діяльності слід розпочати з аналізу її мотиваційно-цільової основи, оскільки цілі і потреби, що стоять за ним, цінності і мотиви є її системоутворюючою ланкою. Мотиваційна система є складною, а її основний зміст визначається мотивами досягнення певної цілі, пізнавальними і професійними.

Уміння здійснювати різні види і форми навчальної діяльності є другим істотним показником навчальної діяльності студента. Дослідження свідчать (В.Т. Лісовський, В.Я. Ляудіс та ін.), що більшість студентів-першокурсників не мають основних навчальних умінь – читати і конспектувати літературу, слухати і записувати лекції, розуміти і запам'ятовувати тексти, контролювати хід рішення завдань. Студенти не вміють виступати на семінарських заняттях, не вміють аналізувати проблеми, готувати виступи. У цих умовах особливо на перших курсах перед викладачем стоїть педагогічне завдання «навчити» студента вчитися, що передбачає необхідність

навчання його умінню планувати і організувати свою діяльність.

Доведено, що сутнісні, якісні зміни, зовсім не в підлітковому, а у студентському віці. Саме у студентському віці були виявлені оптимум чутливості аналізаторів зовнішнього середовища, найбільша швидкість переключення в утворенні складних психомоторних навичок, найбільша швидкість оперативної пам'яті і вирішення вербально-логічних завдань.

Раніше процес загально психічного розвитку людини від 18 до 25 років описувався як безперервне наростання функціональної працездатності і продуктивності, динаміки прогресивного руху без яких-небудь знижень і криз, навіть без стабілізації функцій. Дійсно, дослідження показали, що студентство є потенціалом розвитку, сензитивним періодом, яким ще недостатньо (чи взагалі не) скористалися у навчанні, «проте, безперервне дослідження мікро зрушень в межах цього вікового діапазону показало, що цей діапазон суперечливіший, ніж передбачалося» [1].

Ленінградською школою була доведена динамічність структури інтелекту упродовж усього періоду зрілості і студентського віку, який є періодом складної структуризації інтелекту [1]. У 18–21 рік інтелектуальна структура функціонує у вигляді лінійного ланцюжка зв'язків між різними функціями, основні зв'язки групуються навколо пам'яті і

мислення, що утворюють мнемологічне ядро усієї структури. Інтелектуальна структура людини студентського віку в 22–25 років вже є складнорозгалудженим комплексом з двома основними центрами – мнемологічним і атенційним.

Структура інтелекту у студентському віці досліджена в єдності складових його компонентів: уваги, пам'яті, мислення, а також їх показників (було виділено 29). Аналіз кореляційних плеяд показав, що міжфункціональна структура інтелектуальної системи не залишається незмінною. Якщо для віку 18–21 рік характерним є проста структура міжфункціональних зв'язків, що має характер ланцюжка, то в 22–25 років зв'язки набувають вже іншого характеру і є складнорозгалудженою констеляцією. З двома основними центрами – мнемологічним і атенційним - ця констеляція за структурою зберігається до 30 років, але збільшується за кількості кореляцій, як позитивних, так і негативних. Слід зазначити, що чинник уваги в 18–21 рік виявляється за значимістю на четвертому місці. Це свідчить про важливість цілеспрямованої роботи щодо організації уваги студентів у процесі навчання. При зіставленні показників мислення і пам'яті був виявлений феномен – «мнемологічний градієнт» (градієнт – різниця в розвитку, співвідношенні між різними функціями). При накладенні кривої розвитку графічним методом кореляційних плеяд було виявлено, що зміни

однієї функції відбуваються залежно від іншої. У 19, 24, 28 років мнемічні функції випереджають розвиток логічних; у 20, 23, 25, 31 вони різко знижуються порівняно з мисленням; лише у 22, 26, 34 співпадають моменти зближення обох функцій.

З точки зору традиційних теорій, що відносять мнемічні процеси в однобічну залежність від мислення і логічних операцій, пояснити цю взаємозалежність було б тяжко. Б.Г. Ананьєв [1] пояснив цей факт спільністю походження цих функцій, як основних форм переробки інформації. Засвоєна за допомогою розуміння і запам'ятовування інформація переробляється за допомогою первинних операцій «пресування» і «фільтрації» з подальшим узагальненням на трьох рівнях – збереження, систематизації засвоєного і концептуалізації. Таким чином, взаємовідносини, що змінюються, між пам'яттю і мисленням відображають різні етапи накопичення, збереження і логічного перетворення знань в процесі навчання, на кожному етапі якого на перший план виходить та або інша функція.

Л.Н. Грановська зазначає, що структурні перебудови інтелектуальної системи відбуваються під впливом різних чинників, серед яких навчання є визначальним у студентському віці [3]. У курсантів вищих навчальних закладів визначальним є навчання у статусі «курсанта» (навчально-службова діяльність).

Хоча домінуючим в інтелектуальному розвитку особистості є генетичний фактор,

але, як зазначає М.Л. Смольсон [5], інтелект піддається тренуванню. Навчання як форма тренування сприяє розвитку та структуроутворенню інтелектуальних функцій, когнітивних процесів і особистості в цілому.

Студентський вік, як сензитивний період інтелектуального розвитку надає можливість для розвитку інтелектуальних функцій.

Виходячи з того, що розвиток – це процес утворення нових якісних змін, що породжуються внутрішніми потириччями між наявними можливостями і вимогами оточення, де новоутворення є результируючим показником розвитку, ми приймаємо вихідну позицію, згідно якої чинник навчання як один з вирішальних чинників оточення може робити істотний вплив на динаміку розвитку цих новоутворень на усіх рівнях психічного розвитку. Сам розвиток має свій внутрішній зміст і логіку, які не співпадають з ходом навчального процесу.

Отже, студентський вік характеризується як період інтенсивного психічного, особистісного та інтелектуального розвитку. Основні досягнення цього віку дослідники пов'язують з входженням у різні соціальні спільності і засвоєнням нових ролей, формуванням соціально відповідальної поведінки, життєвим «облаштуванням», прийняттям ролі студента і умінням здійснювати основні навчальні дії і способи, надбанням особистісного і професійного самовизначення, становленням цілісної структури інтелекту, зумовленого, значною мірою, вимогами навчальної діяльності. Якщо

особистісний розвиток пов'язаний з умовами середовища, і відповідні новоутворення носять прижиттєвий характер; то інтелектуальний розвиток, який пов'язаний з дозріванням внутрішніх структур, зумовлений також стимулюючим впливом навчального середовища, зокрема, спеціально організованими формами навчання.

Особливості особистісного розвитку курсантів і студентів передусім зумовлені відмінностями статусу. Для курсантів типова більш жорстка регламентація поведінки статутом та правилами внутрішнього розпорядку (проживання в казармі, поєднання навчальної та службової діяльності, постійний контроль з боку молодших командирів та курсових офіцерів).

Важливим для вдосконалення процесу професійного становлення майбутніх фахівців є оптимізація адаптації курсантів до навчання у вищих навчальних закладах МВС України (О.В. Іванова, В.В. Конопльов, О.О. Назаров, Н.П. Сергієнко, Н.Ю. Ярема) та до професійної діяльності в органах внутрішніх справ (В.В. Конопльов, В.М. Павлушенко).

Високий рівень академічної успішності зумовлено високим рівнем розвитку вербального інтелекту, а високі показники загальної успішності навчально-професійної діяльності у вищих навчальних закладах МВС України визначаються такими критеріями: високим рівнем інтелектуального розвитку; високим рівнем соціабельності; високою пластичністю

психічних процесів. Показником непридатності до навчання у вищих навчальних закладах МВС України є поєднання низького рівня вербального інтелекту з низьким рівнем розвитку креативності, високим рівнем ригідності психічних процесів.

Деякі якості працівників органів внутрішніх справ, наприклад готовність до ризику та інші, пов'язані з типом вищої нервової діяльності та лабільністю нервових процесів.

Аналіз праць Ю.В. Александрова, В.І. Барка, О.С. Губаревої, С.М. Ірхіної, В.С. Медведєв, А.П. Москаленка, В.М. Павлушенко свідчить про те, що попередній професійно-психологічний відбір абітурієнтів зменшує вірогідність інтелектуальної недостатності, недостатньої резистентності до дії стресорів завдяки достатній силі й рухливості процесів збудження та гальмування. Проте стосовно підготовки майбутніх правоохоронців органів внутрішніх справ ці критерії можуть бути не оптимальними й не гарантувати можливість набуття таких професійно важливих якостей, як чуйність, емпатія та ін.

Б.Г. Бовіна, Я.В. Мацегора, Н.І. Мягкіх, А.Д. Сафронова та ін. вважають, що професійно-психологічний відбір повинен враховувати не тільки психофізіологічні особливості абітурієнтів, а й акцентувати увагу на особистісні властивості (соціально зумовлені).

Щоб формувати адекватну професійну мотивацію особистості, «образ Я» працівника органів внутрішніх справ на вузівському етапі

професійного становлення, доцільно приділяти увагу рефлексії, самосприйняттю та сенсожиттєвій орієнтації як засобу подолання труднощів професійного становлення.

Висновки: Аналіз психологічних досліджень дає змогу констатувати таке:

- ⇒ критерієм особистісного розвитку майбутніх правоохоронців дослідники вважають аксіогенез (В.М. Мицько, А.А. Фурман), асертивність (С.А. Медведєва), професійну ідентичність (І.А. Дружиніна, О.О. Міненко), професійну свідомість (А.Г. Самойлова), самоактуалізацію (Ю.Г. Долінська), соціальну компетентність (Р.Л. Скірко), суб'єктність (З.М. Адамська), «Я-концепцію» (І.П. Андрійчук, С.О. Ренке);
- ⇒ чинники, що впливають на розвиток особистості на вузівському етапі професійного становлення: смисло-життєві орієнтації (Х.М. Дмитерко-Карабин), цінності (А.А. Фурман), мотивація (З.М. Адамська, В.М. Мицько, С.О. Ренке, Н.Є. Скулиш), когнітивні стилі (Л.Л. Жердецька), професійно значущі якості (І.А. Дружиніна, С.О. Ренке), рефлексія (Х.М. Дмитерко-Карабин, К.С. Олійник, Н.М. Фалько, Ю.Г. Шапошникова), гендерний фактор (С.О. Ренке), курс навчання (С.А. Медведєва), форма навчання (С.А. Медведєва, С.О. Ренке) та чинники професійного вигорання (А.В. Костюк), професійної дезадаптації (О.Ф. Федорен-

ко);

- ⇒ розвиток особистості майбутніх правоохоронців у вищих навчальних закладах МВС України детермінований комплексом зовнішніх та внутрішніх умов, а саме: особливостями юнацького віку, статусом курсанта чи студента, особливостями навчання різних курсів, напрямом професійної підготовки;
- ⇒ становлення особистості правоохоронця насамперед залежить від розвитку особистісних та професійно важливих якостей особистості, з цієї низки можна виокремити систему цінностей, комунікативні та організаторські здібності, когнітивні процеси (пам'ять, увага, мислення, інтелект);
- ⇒ особистісний розвиток майбутнього правоохоронця забезпечується активацією власних можливостей щодо самопізнання, рефлексії.

Перелік використаних джерел:

1. *Ананьев Б. Г.* Человек как предмет познания / Ананьев Б. Г. – Л. : ЛГУ, 1968. – 339 с.
2. *Горбенко Ю. Л.* Особливості становлення ціннісних орієнтацій у процесі професійної підготовки військово-службовців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Ю. Л. Горбенко. – К., 2006. – 20 с.
3. *Грановская Л. Н.* Применение количественных мето-

дов к анализу возрастной изменчивости взаимосвязей интеллектуальных функций взрослых : дис. ... канд. психол. наук / Л. Н. Грановская . – Л., 1972. – 219 с.

4. Немов Р. С. Психология: в 3 кн. Кн. 2 : Психология образования / Р. С. Немов. – [4-е изд.]. – М. : ВЛАДОС, 2006. – 606 с.

5. Смутьсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту : [моногр.] / Смутьсон М. Л. – К. : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2001. – 276 с.

6. Столяренко Л. Д. Основы психологии : [учеб. пособие] / Столяренко Л. Д. – [16-е изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 672 с.

References (Transliteration):

1. Granovskaya L. N. Primenenie kolichestvennykh metodov k analizu vozrastnoj izmenchivosti vzaimosvyazey intellektual'nykh funkciy vzroslykh : dis. ... kand. psihol. nauk / L. N. Granovskaya . – L., 1972. – 219 s.

2. Gorbenko Ju. L. Osoblyvosti stanovlennja cinnisnyh orijentacij u procesi profesijnoi' pidgotovky vijs'kovosluzhbovciv : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. psihol. nauk : spec. 19.00.01 «Zagal'na psihologija, istorija psihologii» / Ju. L. Gorbenko. – K., 2006. – 20 s.

3. Nemov R. S. Psihologiya: v 3 kn. Kn. 2 : Psihologiya obrazovaniya / R. S. Nemov. – 4-e izd. – M. : VLADOS, 2006. – 606 s.

4. Anan'ev B. G. CHelovek kak predmet poznaniya / Anan'ev B. G. – L. : LGU, 1968. – 339 s.

5. Smul'son M. L. Psihologija rozvytku intelektu : [monogr.] / Smul'son M. L. – K. : In-t psihologii im. G. S. Kostjuka APN Ukrai'ny, 2001. – 276 s.

6. Stolyarenko L. D. Osnovy psihologii : [ucheb. posobie] / Stolyarenko L. D. – [16-e izd.]. – Rostov n/D : Feniks, 2006. – 672 s.

Shvets Dmitro

PhD in pedagogical science, police lieutenant colonel, first vice-rector at Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv (Ukraine)

FACTORS OF PERSONALITY'S DEVELOPMENT OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN THE CONDITIONS OF TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

ABSTRACT

The article deals with factors of personality's development of law enforcement officers in the conditions of training in higher educational institutions.

The vast majority of scientists noted the close relationship of the personality's development with the change of the leading type of activity, which makes the basic psychological personality changes. On the stage of the reform of departmental education one of the important directions of development of higher education is a science-based activity for the training and education of law enforcement professionals in higher educational institutions of MIA of Ukraine. The primary institution of socialization of future police officer becomes higher educational institution of MIA of Ukraine. It is shown that the person of cadets besides the specifics of education in institutions of system of the Ministry of Interior of Ukraine, influenced by a number of features inherent in the student's age.

The genesis of new psychic structures of student's age caused to a great extent of environ-

mental influences. Analysis of psychological studies reveals the following factors of personality's development of a cadet in the conditions of training in higher educational institutions: assertiveness, professional identity, professional consciousness, self-actualization, social competence, "Self-concept"; meaning-life orientation, values, motivation, cognitive styles, professionally significant qualities, principles and form of education, factors of professional burnout and maladjustment. Personality's development of future law enforcement officers in higher education institutions of Ministry of Internal Affairs of Ukraine is determined by a complex of internal and external conditions, namely: features of adolescence, the status of the cadet, features of training on different courses, orientation of professional training, personality's development of the future police officers, which is provided by the activation of their own ability for self-discovery and reflection.

Keywords: personality, cadets, training, professional development, personality's development factors.

Швец Дмитрий Владимирович

Кандидат педагогических наук, подполковник полиции, первый проректор Харьковского национального университета внутренних дел, г. Харьков (Украина)

ФАКТОРЫ ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ

Аннотация. В статье рассматриваются факторы личностного развития правоохранителя в условиях обучения в ВУЗе. Подавляющее большинство ученых отмечает тесную связь развития личности с изменением ведущего типа деятельности, и обуславливает основные психологические изменения личности. На этапе реформирования ведомственного образования одним из важных направлений развития высшей школы является научно обоснованная деятельность по профессиональной подготовки и воспитания специалистов правоохранных органов в высших учебных заведениях МВД Украины. Основным институтом социализации личности будущего работника органов внутренних дел становится высшее учебное заведение МВД Украины.

Ключевые слова: личность, курсанты, обучение, профессиональное становление, факторы личностного развития.